

บทที่ 2

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอาชีวศึกษา และแนวคิดเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุนทางการศึกษา

2.1 การศึกษากับสังคม

การศึกษาเป็นวิธีการที่มนุษย์ถ่ายทอดความรู้ ทักษะ ค่านิยม ทัศนคติ แบบแผน ความประพฤติ และมรดกทางสังคมแก่ชนรุ่นต่อไป เป็นการช่วยพัฒนาความรู้ ความคิด ความสามารถเพื่อให้เข้าใจสังคมที่เขาเป็นสมาชิก ให้สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นในสังคม ยิ่งกว่านี้บุคคลจะดำรงอยู่ในสังคมโดยไม่เป็นภาระแก่ผู้อื่น ทั้งยังอาจสร้างประโยชน์ต่อส่วนรวมได้นั้นอย่างน้อยก็จะต้องสามารถประกอบภาระงาน เพื่อก่อให้เกิดผลผลิตที่เป็นปัจจัยต่อการดำรงชีวิต และมีความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นส่วนรวม ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์เพื่อเป็นประทีปนำทางชีวิตให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มนุษย์จึงทุ่มเททรัพยากรเพื่อเก็บรักษา ถ่ายทอดและเสาะแสวงหาความรู้ให้กว้างขวางลึกซึ้งยิ่ง ๆ ขึ้น เพื่อให้สอดคล้องต่อสภาพสังคมที่นับวันจะทวีความซับซ้อนขึ้นเรื่อย ๆ เพราะสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนตามแทบไม่ทัน

ทุกสังคมจึงต้องให้การศึกษาแก่สมาชิกที่เกิดขึ้นใหม่ เพื่อให้สืบทอดวัฒนธรรมของสังคม บทบาทของสถาบันการศึกษา จึงขยายตัวกว้างขวางขึ้นตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างไม่หยุดยั้ง จากสังคมที่เคยมีความเป็นอยู่ง่าย ๆ กลายเป็นสังคมที่มีความซับซ้อนประกอบด้วยอาชีพตำแหน่งหน้าที่การงานต่าง ๆ อย่างมากมาย ทั้งยังมีการนำเอาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะฉะนั้นการศึกษาจึงทำหน้าที่สำคัญอย่างน้อยสองประการดังนี้¹

1. การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เพื่อให้บุคคลเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม มีความเข้าใจในวัฒนธรรม มีความรู้ และทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตโดยทั่วไป

¹ คณะอาจารย์ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ความรู้เบื้องต้นทางการศึกษาและการศึกษาไทย, กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, 2529: หน้า 13-14.

2. การจัดสรรบทบาท (Role Allocation) การศึกษาจะช่วยกระจายสมาชิกในสังคมให้ มีอาชีพ ตำแหน่ง หน้าที่การงาน แตกต่างกันไปตามลักษณะของการศึกษาที่ปัจเจกบุคคลได้รับมา การศึกษาเป็นภารกิจของสังคม การศึกษากับสังคมจะต้องมีความสัมพันธ์กันอย่าง ใกล้ชิด การศึกษาจะก้าวหน้าที่เพราะสังคม และสังคมจะเจริญก็เพราะการศึกษา ทั้งสองต่างก็ เกื้อหนุนซึ่งกันและกันการศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่มีความจำเป็นต่อเนื่อง และสังคมจะต้องช่วย กันแก้ไขปรับปรุงการศึกษาให้มีประสิทธิภาพอยู่ตลอดเวลา

2.2 ความหมายของการศึกษา

การศึกษา² หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2.3 จุดมุ่งหมายทางการศึกษาของประเทศไทย

จุดมุ่งหมายทางการศึกษา³ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อให้บุคคลมีคุณลักษณะตามที่ สังคมหรือประเทศชาติต้องการ ซึ่งจุดมุ่งหมายทางการศึกษาตามระดับการศึกษามีดังนี้

1. การศึกษาก่อนการประถมศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อจะอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนการศึกษา ภาคบังคับ เพื่อเตรียมเด็กให้มีความพร้อมทุกด้าน เพื่อเข้ารับการศึกษาในระดับประถมศึกษา
2. การศึกษาระดับบังคับประถมศึกษา มีความมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ พื้นฐาน สามารถคงสภาพอ่านออกเขียนได้ คิดคำนวณได้ มีความสามารถในการประกอบอาชีพ ตามสมควรแก่วัยและความสามารถ และสามารถดำรงตนเป็นพลเมืองดีตามระบอบการปกครอง แบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

² พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, <http://www.moe.go.th> (16 พฤษภาคม 2544).

³ พันัส หันนาคินทร์, การศึกษาของไทย, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, พิมพ์ครั้งที่ 1, 2535 : หน้า 29.

3. การศึกษาระดับบังคับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาหลังระดับประถมศึกษา ก่อนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและมัธยมศึกษาตอนปลาย มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ และสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

4. การศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาหลังระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งทางวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสม กับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความถนัด เพื่อให้แต่ละบุคคลเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

5. การศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษาหลังระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มุ่งพัฒนา ความเจริญงอกงามทางสติปัญญา และความคิด เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ และวิชาชีพชั้นสูง เพื่อพัฒนาประเทศ และมุ่งพัฒนาคนให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้และความเข้าใจใน ศิลปวัฒนธรรม ให้สามารถดำเนินชีวิตอันมีคุณค่าแก่บุคคล สังคม และประเทศชาติ

2.4 การศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535

การศึกษานับเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญ ก้าวหน้า และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคมได้ เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้ พัฒนาดนเองด้านต่าง ๆ ตลอดช่วงชีวิตตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาการของชีวิต ตั้งแต่แรกเกิด การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถด้านต่าง ๆ ที่จะดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะช่วยให้บุคคลดำรงชีวิตในฐานะสมาชิกที่ดีของสังคม การศึกษาจึงจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้ดีที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ เพื่อช่วยส่งเสริมการ พัฒนาสังคมหรือประเทศชาติทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเพื่อให้สมาชิกในสังคมได้ รับการศึกษาอย่างทั่วถึง อันจะนำมาซึ่งพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งจะช่วยทำให้สามารถทำประโยชน์ให้ แก่สังคม โดยส่วนรวมได้เป็นอย่างดี เพราะฉะนั้นการศึกษาจำเป็นต้องจัดอย่างเป็นระบบ มี ระเบียบและมาตรฐาน เพื่อสะดวกต่อการควบคุมและปฏิบัติ

ระบบการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 เป็นระบบที่ให้บุคคลได้ ศึกษาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาดนเองทั้งในด้านปัญญา จิตใจ ร่างกายและ สังคมอย่างสมบูรณ์ และสามารถสร้างเสริมความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศภายใต้ระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ระบบการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

พุทธศักราช 2535 ได้จำแนกการศึกษาออกเป็น 3 ระบบ⁴ อย่างกว้าง ๆ ได้แก่

1. การศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education) การศึกษาลักษณะนี้ รัฐบาลเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างพลเมืองให้มีคุณลักษณะและความรู้ความสามารถตามที่วางแผนไว้มีระเบียบและกำหนดกฎเกณฑ์การเข้า การออก การไปเรียน ระยะเวลาเรียน การวัดผลและประเมินผล ตลอดจนระเบียบต่าง ๆ ระบุไว้แน่ชัดสำหรับยึดถือปฏิบัติ ลักษณะวิธีการศึกษาแบบนี้สถาบันการศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมที่เป็นที่ยอมรับกันทั้งในแง่ความเชื่อและในแง่ด้วยกฎหมาย

การศึกษาในระบบโรงเรียนสำหรับประเทศไทยมีหลายระดับคือ

1.1 การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เป็นการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาความพร้อมของเด็ก ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ และสังคม เพื่อรับการศึกษาระดับต่อไป ซึ่งการจัดการศึกษาระดับนี้อาจจัดอยู่ในรูปของชั้นเด็กเล็กอนุบาลศึกษา หรือในรูปของศูนย์พัฒนาเด็กประเภทต่าง ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพของแต่ละพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย

1.2 การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งวางรากฐานเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้และความสามารถขั้นพื้นฐาน และให้สามารถลงการอ่านออกเขียนได้และคำนวณได้

1.3 การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนา คุณธรรม ความรู้ ความสามารถ และทักษะต่อจากระดับประถมศึกษา ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของตนเอง ทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนมีความสามารถในการประกอบกิจการงานและอาชีพตามควรแก่วัย

1.4 การศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา หรือเพื่อให้เพียงพอแก่การประกอบกิจการงานและอาชีพที่ตนถนัด ทั้งอาชีพอิสระและรับจ้าง รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และทักษะทางสังคมที่จำเป็น สำหรับการประกอบกิจการงานและอาชีพ และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีสันติสุข

⁴ ฝ่ายวิชาการ สำนักพิมพ์ฟิสิกส์เซ็นเตอร์, แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ฟิสิกส์เซ็นเตอร์, พิมพ์ครั้งที่ 1, 2539 : หน้า 21.

1.5 การศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษาหลังระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถในการสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อให้มีความสามารถในการริเริ่มประกอบการ แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ การศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี การศึกษาระดับปริญญาตรี และการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี

2. การศึกษานอกระบบโรงเรียน (Non-formal Education) การศึกษาลักษณะนี้มีผู้รับผิดชอบจัดขึ้น เป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือจากกิจกรรมการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนตามปกติทั่วไป อาจจัดเป็นกิจกรรมอิสระหรือจัดในลักษณะร่วมกับกิจกรรมอื่น ๆ ก็ได้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสนองด้านการเรียนรู้ของผู้ที่ประสงค์จะเรียนตามความต้องการ ความสนใจ และความสะดวกของผู้เรียน เพื่อให้ได้รับความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติม หรือจัดให้เฉพาะผู้ที่ประสงค์จะเรียนเรียน ซึ่งอาจจัดในรูปแบบและระเบียบแบบแผน แต่ไม่เคร่งครัดอย่างการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียนในลักษณะนี้ได้แก่ กิจกรรมการศึกษาในรูปแบบศูนย์เด็กเล็กก่อนวัยเรียน สถานเลี้ยงเด็กก่อน โรงเรียนสอนศาสนาวันอาทิตย์ กิจกรรมกีฬาเยาวชน ลูกเสือ การฝึกอาชีพสำหรับวัยรุ่น การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ กิจกรรมทางศาสนา การฝึก การอบรม การศึกษาอาชีพพระยะสัน การสอนบทเรียนทางวิทยุและโทรทัศน์ เป็นต้น ซึ่งการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยส่วนรวมแล้วจะมีขอบข่ายการจัดการบริการครอบคลุมประชาชนทุกเพศ ทุกวัย และระดับของกิจกรรมจะมีประชากรกลุ่มเป้าหมายแตกต่างกันไปตามแต่วัตถุประสงค์ของกิจกรรมนั้น ๆ

3. การศึกษาที่ไม่เป็นทางการ (Informal Education) การศึกษาลักษณะนี้เป็นกระบวนการศึกษาตลอดชีวิตอย่างแท้จริง คือรัฐหรือสังคม หรือบุคคลมิได้จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเป็นการเรียนรู้เองอยู่ทุกขณะจากสิ่งแวดล้อม จากสิ่งที่มีอยู่ จากสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมและตามธรรมชาติ ทุกคนในสังคมย่อมได้รับการศึกษาตามธรรมชาตินับตั้งแต่เกิดจนตาย แหล่งการศึกษาลักษณะนี้ คนเราได้รับจากประสบการณ์ในการดำรงชีวิตประจำวันจากแหล่งต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อม เช่น เรียนรู้จากครอบครัว เพื่อนบ้าน จากการทำงาน การเล่น จากตลาด ร้านค้า ห้องสมุด ตลอดจนเรียนรู้จากสื่อมวลชนต่าง ๆ หรือแม้แต่การค้นพบสิ่งต่าง ๆ โดยบังเอิญ หรือเรียนรู้โดยไม่ได้ตั้งใจ เป็นต้น

การศึกษาทั้งสามระบบนี้มีความสัมพันธ์และส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน ทุกคนทุกวัยมีโอกาสได้รับการศึกษาไม่วิธีใดก็วิธีหนึ่งเสมอ เพื่อให้บุคคลดำรงชีวิตในฐานะสมาชิกที่ดีของสังคม ขณะเดียวกันก็มีผลทำให้สังคมส่วนรวมเป็นสังคมที่มีความราบรื่นมั่นคง

2.5 การอาชีวศึกษา

มนุษย์เกิดมาต้องการยังชีพเพื่อความอยู่รอดของชีวิต ความจำเป็นที่จะต้องประกอบอาชีพ ต้องการการฝึกหัดอาชีพอันเป็นพื้นฐานที่จำเป็นของการศึกษาจากลักษณะสังคมเดิมเป็นสังคมแบบโบราณ (Primitive Society) ที่ผู้คนมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างง่าย ดำรงชีพเพื่อความมีชีวิตรอด เป็นการสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน เช่น อาหาร ที่อยู่ การประกอบอาชีพ จึงเป็นการประกอบอาชีพโดยการช่วยตัวเองให้อยู่รอด การเรียนรู้วิชาชีพเป็นการลอกเลียนแบบการทำงานของผู้ใหญ่ในครอบครัว เช่น บิดา มารดา ญาติพี่น้อง หรือผู้ที่นับถือ ในระยะต่อมาลักษณะของสังคมและการประกอบอาชีพเป็นลักษณะของสังคมเกษตร (Agricultural Society) ซึ่งเป็นลักษณะสังคมที่อาศัยการเกษตร การเพาะปลูก และการเลี้ยงสัตว์เพื่อยังชีพ การประกอบอาชีพในลักษณะนี้มักจะมีที่ทำกินของตนเองหรือเช่าที่ดินเพื่อทำงาน เมื่อได้ผลผลิตมากก็จะเก็บไว้บริโภคเองส่วนหนึ่ง ส่วนที่เหลือจึงนำไปแลกเปลี่ยนหรือจำหน่ายต่อไป การเรียนรู้ในการประกอบอาชีพลักษณะนี้ได้จากการสืบทอดความรู้ จากบุคคลในครอบครัวที่ได้กระทำมา จากสังคมเกษตรโลกได้พัฒนาขึ้นมาสู่สังคมอุตสาหกรรม (Industrial Society) เป็นลักษณะสังคมที่มีการว่าจ้างแบบผู้ประกอบ การประกอบอาชีพมีลักษณะของลูกจ้างและนายจ้าง นายจ้างเมื่อขาดทุนก็ประกอบอาชีพเป็นนายจ้างไม่ได้ ลูกจ้างเมื่อไม่มีงานก็ว่างงาน จึงต้องมีการจ้างแรงงานให้เหมาะสมกับงานที่มีลักษณะแตกต่างกันออกไป การฝึกอาชีพจึงมีลักษณะต่าง ๆ เพื่อรองรับความต้องการของนายจ้างในแต่ละกิจการ ความจำเป็นที่มนุษย์ต้องฝึกหัด เรียนรู้ และศึกษาเพื่อประกอบอาชีพจึงเป็นกระบวนการของการจัดการศึกษาในระบบอาชีวศึกษา

การศึกษาเป็นระบบหนึ่งของสังคม ส่วนการอาชีวศึกษาเป็นระบบย่อยของการศึกษา การศึกษาเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต การอาชีวศึกษาจึงเป็นการศึกษาเพื่อชีวิต โดยมุ่งให้ผู้ได้รับการศึกษาหรือฝึกอบรมในด้านนี้ให้มีสมรรถภาพในการทำงาน มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รวมทั้งความรู้ความสามารถและทักษะในการผลิต การแปรรูปและการจำหน่าย

การอาชีวศึกษา (Vocational Education)⁵ คือการศึกษาเพื่อเตรียมบุคลากรให้พร้อมสำหรับอาชีพการงาน โดยเน้นกลุ่มอาชีพที่ต้องใช้ประสบการณ์ ฝีมือ ทักษะ สนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน

⁵ กัญญา กำศิริพิมาน, หลักการอาชีวศึกษา, เชียงใหม่ : ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2538 : หน้า 117.

การอาชีวศึกษาเป็นการจัดการศึกษาที่ครอบคลุมกิจกรรมที่เป็นประสบการณ์ในด้าน การศึกษาที่จะช่วยให้บุคคลได้ค้นพบความสามารถของตนเอง เพื่อใช้ในการทำงานและประกอบ อาชีพ

นอกจากนี้การอาชีวศึกษายังหมายถึง การมุ่งผลิตกำลังคน โดยมุ่งให้ผู้สำเร็จการศึกษา ทางด้านอาชีวศึกษา ทางด้านเทคนิคศึกษา มีคุณภาพที่จะเป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมให้แก่ชาติ กำลังคนที่ผลิตโดยการอาชีวศึกษามีหลายระดับ ดังนี้

1. กำลังคนระดับกึ่งฝีมือ
2. กำลังคนระดับช่างฝีมือ
3. กำลังคนระดับช่างเทคนิค
4. กำลังคนระดับช่างเทคนิคชั้นสูง

การอาชีวศึกษาจึงเป็นการศึกษาที่แตกต่างจากการศึกษาทั่วไป ในแง่ที่ว่าเป็นการศึกษา เพื่อการทำงานและประกอบอาชีพ ในการจัดการศึกษาจึงต้องจัดเพื่อพัฒนาทักษะวิชาชีพ ความ สามารถ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ รวมทั้งการสร้างอุปนิสัยที่ดีและจำเป็นในการ ทำงาน

จุดมุ่งหมายโดยทั่วไปของการอาชีวศึกษาก็เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนให้มี ความรู้ความสามารถในการทำงาน และให้สามารถที่จะพัฒนาทักษะทางด้านวิชาชีพได้ เช่น ผู้ประกอบ อาชีพช่างอุตสาหกรรม เมื่อฝ่ายการศึกษาด้านช่างอุตสาหกรรมมาแล้วสามารถพัฒนา ความรู้ ความสามารถของตนให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จุดมุ่งหมายของการ อาชีวศึกษาสรุปได้ดังนี้⁶

1. เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนตามความต้องการของประเทศ
2. เพื่อฝึกอบรมให้บุคคลมีงานทำและมีรายได้
3. เพื่อสนองความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีพ
4. เพื่อพัฒนาความสามารถ ความถนัด ความสนใจของบุคคลให้มีความพึงพอใจใน งานนั้น ๆ
5. เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และความเจริญก้าวหน้าแห่งตน
6. เพื่อให้ประเทศได้มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อ ความมั่นคงแห่งชาติ

⁶ ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การจัดและการบริหารอาชีวศึกษา, กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ,

2.6 ประเภทวิชาของการอาชีวศึกษา

การอาชีวศึกษาในประเทศไทยแบ่งเป็น 5 ประเภทคือ⁷

1. ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม เป็นการจัดประเภทวิชาที่มุ่งให้นักเรียนนักศึกษา มีทักษะวิชาชีพด้านอุตสาหกรรมตามที่ต้องการของตลาดแรงงาน ด้านการลงทุน การประกอบธุรกิจ ขนาดใหญ่ในโรงงานการผลิต ที่ต้องจัดการให้มีรูปแบบและระบบที่สมบูรณ์ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม มีดังนี้

1.1 เพื่อให้มีความสามารถ ประสบการณ์ด้านอุตสาหกรรม มีความรู้ในการประกอบอาชีพ การลงทุน ด้านการผลิต การค้า ตลอดจนนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการพัฒนาอุตสาหกรรม

1.2 เพื่อให้มีโอกาสเลือกงานอาชีพที่เหมาะสมกับความสามารถ เจตคติ และความรู้ของตนเอง

1.3 เพื่อพัฒนาคุณภาพ จริยธรรม เจตคติ กิจนิสัย การทำงานที่ดี มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างงานและพัฒนาอุตสาหกรรมได้เสมอ

1.4 เพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพ มีสุขภาพ อนามัยสมบูรณ์ทั้งกายและใจ

2. ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม เป็นประเภทวิชาที่มุ่งฝึกอบรมให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ และทักษะวิชาชีพด้านฝีมือ ทำให้เกิดความสุนทรีย์ภาพในการสร้างสรรค์งานด้านฝีมือ และศิลปะ หลักสูตรของวิชาประเภทศิลปหัตถกรรมมีจุดมุ่งหมายดังนี้

2.1 เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจกระบวนการทางศิลปหัตถกรรม เพื่อที่จะนำไปค้นคว้าและพัฒนางานศิลปหัตถกรรมของชาติ ให้สอดคล้องกับความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่

2.2 เพื่อให้มีความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปหัตถกรรม เพื่อที่จะใช้นำไปค้นคว้าและพัฒนางานศิลปหัตถกรรมของชาติ ให้สอดคล้องกับความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่

2.3 เพื่อให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์งานศิลปหัตถกรรมและสามารถนำไปใช้ประยุกต์ให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ ตามสภาพสังคมเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน

2.4 เพื่อให้มีลักษณะนิสัยเป็นผู้รับผิดชอบต่อหน้าที่ มีคุณธรรม จริยธรรม และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 30.

2.5 เพื่อให้สามารถจัดการเชิงธุรกิจ เชิงอุตสาหกรรม และฝึกให้มีทักษะในวิชา ศิลปหัตถกรรมจนสามารถนำไปประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ประเภทวิชาคหกรรม หมายถึง วิชาที่ว่าด้วยศิลปะที่เกี่ยวกับงานบ้าน ได้แก่ การ เย็บปักถักร้อย การตัดเย็บเสื้อผ้า การประกอบอาหาร และการตกแต่งบ้าน ตลอดจนการดูแลเลี้ยงดู เด็กและคนชรา จุดประสงค์ของประเภทวิชาคหกรรม มีดังนี้

3.1 เพื่อการกินคืออยู่ดีของครอบครัวและการสร้างสรรค์ครอบครัวให้พัฒนาทุก ๆ ด้าน

3.2 เพื่อให้มีความรู้ทางวิชาการ และวิชาชีพเป็นพื้นฐานในการปรับปรุงให้ทันกับ ความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน

3.3 เพื่อให้มีความรู้ทางการออกแบบ และประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ ให้เหมาะสมกับ ความนิยมของตลาดและสามารถสร้างงานได้

3.4 เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับธุรกิจการค้าและธุรกิจบริการ เป็นพื้นฐานในการ ประกอบอาชีพครบวงจร

3.5 เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีกิจนิสัยในการทำงานอย่างถูกต้อง

3.6 เพื่อให้สามารถนำความรู้ความชำนาญในวิชาชีพไปประกอบอาชีพอิสระ ประกอบอาชีพส่วนตัว หรือทำงานร่วมกับผู้อื่นให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

4. ประเภทวิชาพาณิชยกรรม เป็นการจัดการศึกษาด้านการค้าขาย ธุรกิจ รวมทั้งการ ประกอบการอื่น ๆ ในเชิงธุรกิจและบริการ จุดประสงค์ของวิชาประเภทพาณิชยกรรมคือ

4.1 เพื่อให้มีความสามารถ มีประสบการณ์ทางธุรกิจ และความรู้ในการประกอบ อาชีพ นักบัญชี นักขาย เลขานุการ บริการธุรกิจ โรงแรม บริการธุรกิจสถานพยาบาล ทั้งภาค รัฐบาลและเอกชนอย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 เพื่อให้มีความสามารถ ประสบการณ์ และความรู้ในการประกอบการเจตคติที่ดี ต่ออาชีพ มีประสิทธิภาพในการทำงาน

4.3 เพื่อให้มีโอกาสเลือกงานอาชีพที่เหมาะสมกับความสามารถ เจตคติและความรู้ ของตนเอง

4.4 เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เจตคติ กิจนิสัย การทำงานที่ดี มีความคิดสร้าง สรรค์ สามารถสร้างงานและพัฒนาอาชีพธุรกิจและอาชีพส่วนตัวได้เสมอ

4.5 เพื่อส่งเสริมบุคลิกภาพ มีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ทั้งจิตใจและร่างกาย

4.6 เพื่อให้เกิดความเข้าใจในปัญหา เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประเทศและโลก ปัจจุบัน มีความสำนึกในความเป็นไทย ดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

5. ประเภทวิชาเกษตรกรรม เป็นประเภทวิชาด้านการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ การประมง ป่าไม้ และวิชาชีพอื่นที่เกี่ยวข้องกับด้านเกษตร และผลิตผลทางการเกษตร การจัดหลักสูตร การเรียน การสอน ประเภทวิชานี้มีจุดประสงค์คือ

5.1 เพื่อให้มีความรู้ในการประกอบอาชีพโดยตรง และเปิดโอกาสให้เลือกเรียนโดยเสรีตามความถนัด ความสนใจและความต้องการของตลาดแรงงาน

5.2 เพื่อให้มีความสามารถนำความรู้ออกไปประกอบอาชีพด้วยความมั่นใจ มีความสามารถในการผลิต การบริโภค การบริการ การจำหน่ายและการจัดการ

5.3 เพื่อให้เกิดทักษะ ปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพในเชิงธุรกิจ อุตสาหกรรมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการเกษตร

5.4 เพื่อให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีสุขภาพและอนามัยที่สมบูรณ์

5.5 เพื่อให้รู้จักหน้าที่ มีความรับผิดชอบ มีความขยันอดทน และประหยัด

5.6 เพื่อให้ความสำนึกในความเป็นไทย ดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย

2.7 หน่วยงานที่จัดการศึกษาอาชีวศึกษา

ระบบการบริหารอาชีวศึกษาของไทยเป็นระบบย่อยของระบบบริหารการศึกษา การจัดการศึกษาจึงขึ้นอยู่กับหน่วยงานทั้งสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงอื่น ๆ และจัดกันในระดับ

การจัดการศึกษาระดับนี้ จึงอาจรวมอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยทั่วไปหรือจัดเป็นเอกเทศเป็นการเฉพาะ โดยทั่วไปแล้วการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษามี 2 ระบบคือ การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียน รูปแบบในการจัดทั้ง 2 ระบบนี้มีหน่วยงานทั้งภาคเอกชนและภาครัฐบาลเป็นผู้รับผิดชอบ คือ⁸

1. กระทรวงศึกษาธิการ

1.1 กรมสามัญศึกษา รับผิดชอบหลักสูตรวิชาชีพที่รวมอยู่ในระดับมัธยมศึกษา

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 57.

1.2 กรมอาชีวศึกษา รับผิดชอบวิทยาลัยที่จัดการศึกษาด้านอาชีพของรัฐ ตลอดจนโรงเรียนสารพัดช่างและศูนย์ฝึกวิชาชีพ

1.3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน รับผิดชอบเกี่ยวกับโรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาด้านอาชีพ

1.4 กรมศิลปากร รับผิดชอบวิทยาลัยนาฏศิลป์และวิทยาลัยช่างศิลป์

1.5 กรมการศึกษานอกโรงเรียน รับผิดชอบการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของรัฐ

1.6 กรมสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล รับผิดชอบวิทยาเขตที่จัดการศึกษาด้านอาชีพ ตลอดจนคณะต่าง ๆ ที่จัดการศึกษาในระดับปริญญาตรี การรถไฟรับผิดชอบโรงเรียนวิศวกรรมรถไฟ กรมไปรษณีย์โทรเลขรับผิดชอบโรงเรียนไปรษณีย์โทรเลข

2. กระทรวงกลาโหม รับผิดชอบโรงเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนดุริยางค์ กองทัพบก องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก

3. กระทรวงการคลัง รับผิดชอบโรงเรียนศุลกากรักษ์

4. กระทรวงสาธารณสุข รับผิดชอบโรงเรียนผู้ช่วยพยาบาล โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์ วิทยาลัยพยาบาล

5. กระทรวงมหาดไทย รับผิดชอบการฝึกอาชีพของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท สถาบันฝีมือแรงงาน งานสงเคราะห์หญิง งานศูนย์พัฒนาอาชีพ กองพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของกรมราชทัณฑ์ งานสงเคราะห์เด็กและวัยรุ่น งานศูนย์ฝึกวิชาชีพคนพิการ ฯลฯ

6. กระทรวงยุติธรรม รับผิดชอบการฝึกอาชีพ ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

7. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รับผิดชอบโรงเรียนชลประทาน ตลอดจนการส่งเสริมด้านวิชาชีพเกษตร

8. สภากาชาดไทย รับผิดชอบวิทยาลัยพยาบาลของสภากาชาดไทย

9. กรุงเทพมหานคร รับผิดชอบศูนย์ฝึกวิชาชีพ

10. ทบวงมหาวิทยาลัย รับผิดชอบสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าทั้ง 3 แห่ง ซึ่งมีการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาในหลายระดับ

11. หน่วยงานภาคเอกชนอื่น ๆ เช่น ศูนย์ศิลปาชีพ สมาคมสตรีไทย สมาคมผู้นำเพื่อประโยชน์ เป็นต้น

การจัดการศึกษาอาชีวศึกษา มีหลายหน่วยงานที่รับผิดชอบ หน่วยงานที่รับผิดชอบ การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนมากที่สุดคือ กระทรวงศึกษาธิการ โดยมี 3 กรมที่มีการจัดการ อาชีวศึกษาโดยตรงคือ

1. กรมอาชีวศึกษา มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาด้านวิชาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการด้านเศรษฐกิจ สังคม และนโยบายของประเทศ โดยจัดการศึกษาวิชาชีพ 5 ประเภทคือ ประเภทเกษตรกรรม คหกรรม อุตสาหกรรม พณิชยกรรม และศิลปกรรม ในระดับวิชาชีพ วิชาชีพขั้นสูง วิชาชีพเทคนิค ระดับฝึกหัดครู และหลักสูตรระยะสั้น และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กองวิทยาลัยเทคนิค และกองวิทยาลัยเกษตรกรรม เป็นผู้นำหน้าที่ใน การควบคุม ดูแลการจัดการศึกษาโดยตรง

สถานศึกษาที่สังกัดกรมอาชีวศึกษาทุกแห่ง จะต้องจัดรูปแบบการบริหารตามแผนภูมิที่ กรมกำหนดและบริหารงาน โดยยึดระเบียบกรมอาชีวศึกษา ว่าด้วยการบริหารสถานศึกษา พ.ศ.2529 ซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวกับหน้าที่ของสถานศึกษา หน่วยงาน ตำแหน่งหน้าที่ในสถานศึกษา การบริหารงาน สรุปได้ดังนี้

1.1 สถานศึกษา มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรและแผนการศึกษาของ ชาติให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น จัดอบรมหลักสูตรระยะสั้น และหลักสูตรพิเศษ พัฒนาและส่งเสริมวิชาชีพต่าง ๆ อบรมนักเรียน นักศึกษา ให้มีคุณภาพและจริยธรรมในวิชาชีพ ให้บริหารแก่ชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ รับงานการค้าที่เหมาะสมกับการเรียนการสอน และ ประสานงานกับสถานประกอบการ เพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพของนักเรียนนักศึกษาและผู้เข้า รับการอบรม

1.2 การบริหารสถานศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษาเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบกรม อาชีวศึกษาว่าด้วยการบริหารสถานศึกษา พ.ศ.2529 ซึ่งมีรูปแบบและสายงานความรับผิดชอบเป็น ระบบเดียวกันทั่วประเทศ โดยแบ่งหน่วยงานเป็น 4 ฝ่ายคือ

1.2.1 ฝ่ายส่งเสริมการศึกษา มีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมดูแลการเงิน งานการบัญชี งานสารบรรณ งานประชาสัมพันธ์ งานบุคลากร งานเอกสาร การพิมพ์ งาน ทะเบียน งานพัสดุ งานอาคารสถานที่ และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

1.2.2 ฝ่ายกิจการนักเรียน นักศึกษา มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการ ควบคุม ดูแล งานแนะแนวอาชีพและจัดหางาน งานกิจกรรมนักเรียนนักศึกษา งานโครงการพิเศษ งานปกครอง งานสวัสดิการพยาบาลและหอพัก และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ผู้บังคับบัญชามอบ หมาย

1.2.3 ฝ่ายวางแผนและพัฒนา มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการควบคุมดูแล ศูนย์ข้อมูลการศึกษาเพื่ออาชีพและตลาดแรงงาน งานวางแผนการศึกษาและงบประมาณ งานวิจัย และพัฒนา งานหลักสูตรและการสอน งานสื่อการสอน งานห้องสมุดและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

1.2.4 ฝ่ายวิชาการ มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการควบคุมดูแลการเรียน การสอน การฝึกอบรม การวัดผลการศึกษา การจัด โปรแกรมการเรียนของรายวิชาต่าง ๆ งานหลักสูตรพิเศษ งานหลักสูตรและการสอน งานสื่อการสอน งานห้องสมุดและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

1.3 ตำแหน่งหน้าที่ในสถานศึกษา ประกอบด้วย

1.3.1 ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา

1.3.2 ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้ช่วยฝ่ายส่งเสริมการศึกษา ผู้ช่วยฝ่าย กิจการนักศึกษา ผู้ช่วยฝ่ายวางแผนและพัฒนา ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ

1.3.3 หัวหน้าภาควิชา หัวหน้าแผนกวิชา

1.3.4 ครูผู้สอน

1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบ การดำเนินงานของสถานศึกษา และ ปกครองบังคับบัญชาโดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้ช่วยเหลือในการบริหารและมี คณะกรรมการที่ปรึกษาเป็นที่ปรึกษา

2. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

2.1 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล เดิมคือ วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ได้ รับพระราชทานชื่อสถาบันเมื่อ พ.ศ.2531 มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติดังนี้

2.1.1 ผลิตครูอาชีวศึกษาระดับปริญญาตรี

2.1.2 ให้การศึกษาทางด้านวิชาชีพทั้งระดับต่ำกว่าปริญญา ระดับปริญญาตรี และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

2.1.3 ทำการวิจัยส่งเสริมการศึกษาทางด้านวิชาชีพ และให้บริการทางวิชาการ แก่สังคม

2.2 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล มีอธิการบดีเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบใน ฐานะส่วนราชการ เช่นเดียวกับอธิบดีกรมต่าง ๆ การดำเนินงานของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล อยู่ภายใต้การควบคุมของสภาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ซึ่งประกอบด้วยปลัดกระทรวงศึกษา- ธิการเป็นนายก สภาวิทยาลัย อธิบดีกรมอาชีวศึกษา และอธิบดีกรมศิลปากรเป็นอุปนายก ส่วน กรรมการสภาสถาบันฯ นั้นมีกรรมการสภาสถาบันฯ โดยตำแหน่งกรรมการสภาสถาบันฯ มาจากการ

เลือกตั้ง กรรมการสภาสถาบันฯ ผู้ทรงคุณวุฒิ และหัวหน้าสำนักงานอธิการบดีเป็นกรรมการ และเลขานุการสภาสถาบันฯ โดยตำแหน่ง

2.3 การจัดการศึกษา สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จัดงานสอนหลายระดับดังนี้

2.3.1 งานระดับปริญญา ประกอบด้วยคณะต่าง ๆ 9 คณะ สำนักบริการและทดสอบ 1 สำนัก และสถาบันวิจัยและฝึกอบรมการเกษตร 1 สถาบัน รวม 11 ส่วนราชการดังนี้

1. คณะศิลปศาสตร์
2. คณะศึกษาศาสตร์
3. คณะเกษตรศาสตร์ บางพระ
4. คณะวิศวกรรมเทคโนโลยี
5. คณะบริหารธุรกิจ
6. คณะคหกรรมศาสตร์
7. คณะศิลปกรรม
8. คณะนาฏศิลป์และดุริยางค์
9. คณะเกษตรศาสตร์นครศรีธรรมราช
10. สำนักงานบริการทางวิชาการและทดสอบ
11. สถาบันวิจัยและฝึกอบรมการเกษตร

2.3.2 งานสอนวิชาชีพพระดับต่ำกว่าปริญญา คือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และการฝึกหัดครู (ปม.) โดยมีกองงานวิทยาเขตจำนวน 29 วิทยาเขต โดยจัดแบ่งเป็นประเภทดังนี้

1. วิทยาเขตประเภทช่างอุตสาหกรรมหรือเทคนิค	10 วิทยาเขต
2. วิทยาเขตประเภทเกษตรกรรม	10 วิทยาเขต
3. วิทยาเขตประเภทบริหารธุรกิจ	5 วิทยาเขต
4. วิทยาเขตประเภทคหกรรม	3 วิทยาเขต
5. วิทยาเขตประเภทศิลปกรรม	1 วิทยาเขต

2.4 หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษาด้านต่ำกว่าปริญญาตรีโดยตรงคือ กองงานวิทยาเขต สำนักงานอธิการบดี กองงานวิทยาเขตมีหน้าที่ควบคุมดูแลและส่งเสริมพัฒนางานบริหารและวิชาการของวิทยาเขตทั้ง 29 วิทยาเขต ที่เปิดสอนระดับ ปวช. ปวส. และ ปม. จัดงบประมาณจัดอัตรากำลังครู อาจารย์ การจัดการเรียนการสอน การปรับปรุงหลักสูตร จัดทำตำราเรียนและสอน รวบรวมข้อมูล สถิติที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา แบ่งเป็น 4 ฝ่ายคือ

1. ฝ่ายบริหารทั่วไป
2. ฝ่ายช่างเทคนิคอุตสาหกรรม
3. ฝ่ายพัฒนศึกษกรรมและศิลปกรรม
4. ฝ่ายเกษตร

2.5 สถานศึกษาที่สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลทุกแห่ง จะจัดรูปแบบการบริหารตามแผนภูมิที่กรมกำหนด และบริหารงานโดยยึดระเบียบของสถาบันฯ ว่าด้วยการบริหารวิทยาเขต ซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวกับโครงสร้างการบริหารงาน และอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบคณะกรรมการบริหารวิทยาเขตประกอบด้วยผู้บริหาร หัวหน้าคณะวิชาและแผนกวิชา หัวหน้างานต่าง ๆ ตลอดจนครู อาจารย์ โดยแบ่งเป็น 4 ฝ่ายคือ

1. ฝ่ายธุรการ
2. ฝ่ายวิชาการ
3. ฝ่ายบริการการศึกษา
4. ฝ่ายกิจการนักศึกษา

2.6 สำหรับผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการวิทยาเขต ให้แต่งตั้งจากคณาจารย์ประจำวิทยาเขตและให้ดำรงตำแหน่ง 4 ปี ซึ่งอาจแต่งตั้งใหม่อีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันไม่เกิน 8 ปี

2.7 ในกรณีที่สถาบันฯ เปิดสอน 2 ระดับ คือ ปริญญาตรีและต่ำกว่าปริญญาตรีจึงทำให้ผู้บริหารบางวิทยาเขตมีทั้งตำแหน่งผู้อำนวยการและคณบดี

3. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) มีหน้าที่ควบคุมดูแลการศึกษาเอกชนตั้งแต่ระดับอนุบาลศึกษาถึงระดับอาชีวศึกษา

3.1 โรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา เป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ซึ่งการจัดการศึกษาหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ประเภทอาชีวศึกษาเอกชนสามารถเข้าร่วมจัดได้มีดังนี้

1. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ
2. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิคชั้นสูง (พิเศษ) รับผู้จบ ม. 6
3. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

3.2 การบริหารภายในโรงเรียนของสถานศึกษาเอกชน มิได้มีการกำหนดเป็นรูปแบบองค์การที่แน่นอนไว้ แต่ละโรงเรียนอาจมีรูปแบบเป็นของตนเอง หรือจัดทำตามระบบของโรงเรียนโดยอนุโลม ซึ่งจะมีผู้บริหารโรงเรียน คือผู้รับใบอนุญาตหรือผู้จัดการครูใหญ่ และผู้ช่วยครูใหญ่ และครู

3.3 ระบบการบริหารโรงเรียนเอกชน เน้นด้านการบริหารทั่วไปและการกำหนดนโยบายขึ้นอยู่กับผู้รับใบอนุญาตหรือผู้จัดการเป็นสำคัญ ส่วนครูใหญ่มีหน้าที่เน้นไปด้านการบริหารงานวิชาการ

2.8 โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน

สภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม การจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาซึ่งเป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพที่มุ่งผลิตกำลังคนในระดับต่าง ๆ ตามความต้องการของท้องถิ่นและสังคม จึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการผลิตกำลังคนระดับกลาง ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศเพราะเป็นกำลังคนที่สามารถรับการอบรมการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้

ประเทศไทยเปิดโอกาสให้เอกชนได้ร่วมดำเนินการจัดการศึกษาส่วนหนึ่งเพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐในการให้การศึกษาแก่ประชาชน ปัจจุบันโรงเรียนเอกชนได้ร่วมกับรัฐจัดการศึกษาทุกระดับทุกประเภทตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ภาคบังคับจนถึงระดับปริญญาโท มีโรงเรียนเอกชนกระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ ในส่วนของการอาชีวศึกษาในปัจจุบันมีโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนรวมทั้งสิ้น 292 แห่ง⁹ แบ่งเป็นสถาบันในกรุงเทพมหานครจำนวน 96 แห่ง ในภาคกลางจำนวน 62 แห่ง ในภาคใต้จำนวน 53 แห่ง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 49 แห่ง และในภาคเหนือจำนวน 31 แห่ง ซึ่งเปิดดำเนินการสอนใน 5 ประเภทวิชา ได้แก่ ประเภทวิชาเกษตรกรรม ประเภทวิชาคหกรรม ประเภทวิชาพาณิชยกรรมและบริหารธุรกิจ ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม และประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม

2.9 ประวัติและความเป็นมาของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน¹⁰

การจัดการศึกษาเอกชนสายอาชีพของไทย ปรากฏตามหลักฐานว่ามีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย (พ.ศ.1800 – พ.ศ.1893) การศึกษาวิชาชีพในสมัยนั้นเป็นการเรียนรู้จากครอบครัวและ

⁹ เอกสารสมาคมอาชีวศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ฉบับฉลองปีกาญจนาภิเษก, กรุงเทพฯ : จีระวิชาการพิมพ์, 2539 : หน้า 25.

¹⁰ จุมพล พูลภัทรชีวิน, ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน, กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2536 : หน้า 5 – 6.

ท้องถิ่น ของคนสืบตระกูลกันต่อ ๆ มา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวิชาช่างฝีมือประเภทต่าง ๆ เช่น ช่างถม ช่างทอง ช่างแกะ ช่างปั้น ฯลฯ หรืออาชีพบางอย่างที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถพิเศษ เช่น วิชาช่างศิลปกรรม ก็จะเรียนจากพระสงฆ์ที่วัด ในสมัยอยุธยา (พ.ศ.1893 – พ.ศ.2310) การจัดการศึกษาสายอาชีวศึกษาเป็นไปในลักษณะคล้ายคลึงกับสมัยสุโขทัย คือ เป็นการฝึกหัดและถ่ายทอดอาชีพประจำครอบครัวหรือหมู่บ้าน และเรียนวิชาช่างหรือศิลปกรรมจากวัดจนกระทั่งถึง พ.ศ.2371 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2357 – พ.ศ.2364) ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าคณะมิชชันนารีอเมริกาได้เข้ามาเผยแพร่คริสต์ศาสนาในประเทศไทย และได้จัดให้มีการสอนวิชาช่างด้วย เช่น การพิมพ์ การช่างต่อเรือ เป็นต้น ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2394 – พ.ศ.2411) นางเอส จี แมคฟาร์แลนด์ (Mrs. S.G.MC.Farland) ได้จัดตั้งโรงเรียนสตรีขึ้นแห่งแรกที่จังหวัดเพชรบุรี สอนวิชาการฝีมือเรียกว่าโรงเรียนหัตถกรรม หรือโรงเรียนอุตสาหกรรมนับว่าเป็นโรงเรียนอาชีวศึกษาสำหรับสตรีแห่งแรกของไทย ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนอรุณสตรีและเปลี่ยนชื่ออีกครั้งหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นโรงเรียนอรุณประดิษฐ์ ใน พ.ศ. 2494 การอาชีวศึกษาได้มีการพัฒนาครั้งใหญ่เพราะได้รับความช่วยเหลือจากประเทศสหรัฐอเมริกา และองค์การยูเนสโกทำให้ผู้ปกครองและนักเรียนสนใจเรียนด้านอาชีวศึกษามากขึ้น จึงเกิดโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา โรงเรียนแรกที่เปิดสอนอาชีวศึกษาหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ คือ โรงเรียนบวรศึกษาพาณิชย์ ซึ่งได้รับอนุญาตให้เปิดสอนอาชีวศึกษาหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2503 และมีโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษาที่เปิดสอนหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการมากขึ้นตามลำดับ นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการก็ได้ปรับปรุงหลักสูตรหลายครั้ง จนกระทั่งปี พ.ศ.2531 กระทรวงศึกษาธิการได้เปิดโอกาสให้โรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษาเลือกใช้หลักสูตรได้กว้างขวางกว่าเดิม คือ จะเลือกใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2524 หรือหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2530 ของกรมอาชีวศึกษา หรือหลักสูตรของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลก็ได้ แต่จะต้องรายงานให้กระทรวงศึกษาธิการทราบด้วย

2.10 สภาพปัจจุบันของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ในปีการศึกษา 2543 อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน จำนวน 10 แห่ง มีนักเรียนจำนวน 18,450 คน เปิดดำเนินการสอนในเฉพาะ 3 ประเภทวิชา คือ ประเภทวิชาพาณิชยกรรมและบริหารธุรกิจ ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม ประเภทวิชา ศิลปหัตถกรรม¹¹ ในสาขาวิชาดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงประเภทวิชาและสาขาวิชาที่โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนในอำเภอเมือง จังหวัด เชียงใหม่เปิดดำเนินการสอน ในปีการศึกษา 2543

ประเภทวิชา สถาบันการศึกษา	ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)	ระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)
ประเภทวิชาพาณิชยกรรมและ บริหารธุรกิจ		
1. โรงเรียนเชียงใหม่เทคโนโลยี	- การบัญชี, การขาย, คอมพิวเตอร์ธุรกิจและ ธุรกิจสถานพยาบาล	- การบัญชี, การตลาด และคอมพิวเตอร์ธุรกิจ
2. โรงเรียนพาณิชยกรรมเชียงใหม่	- การบัญชี, การขาย, และ คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	- การบัญชี, การตลาด และคอมพิวเตอร์ธุรกิจ
3. โรงเรียนพาณิชยกรรมลานนา เชียงใหม่	- การบัญชีและการขาย	- การบัญชี, การตลาด และคอมพิวเตอร์ธุรกิจ
4. โรงเรียนศรีธนาพาณิชยกรรมและ เทคโนโลยี	- การบัญชี, การขาย และ คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	- การบัญชี, การตลาด และคอมพิวเตอร์ธุรกิจ
5. โรงเรียนเชียงใหม่บริหารธุรกิจ นานาชาติ	- การบัญชี, การขาย และ คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	- การบัญชี, การตลาด และคอมพิวเตอร์ธุรกิจ
6. โรงเรียนเทคโนโลยีและ พาณิชยกรรมนครพิงค์	- การบัญชี, การขาย และ คอมพิวเตอร์ธุรกิจ	- การบัญชี, การตลาด และ คอมพิวเตอร์ธุรกิจ

¹¹ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. สารสนเทศการศึกษา การศาสนาและวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2543. หน้า 13.

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเภทวิชา สถาบันการศึกษา	ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)	ระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)
ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม		
1. โรงเรียนโปลีเทคนิคลานนา	- ช่างยนต์, ช่างไฟฟ้า, ช่างอิเล็กทรอนิกส์, ช่างก่อสร้าง และช่าง เทคนิคสถาปัตยกรรม	- ช่างยนต์, ช่างไฟฟ้า, ช่าง อิเล็กทรอนิกส์, ช่างก่อ สร้าง และช่างเทคนิค สถาปัตยกรรม
2. โรงเรียนเชียงใหม่เทคโนโลยี	- ช่างยนต์, ช่างไฟฟ้า, ช่างอิเล็กทรอนิกส์, ช่างก่อสร้าง, ช่างเทคนิค สถาปัตยกรรม และช่าง เทคนิคคอมพิวเตอร์	- ช่างยนต์, ช่างไฟฟ้า, ช่าง อิเล็กทรอนิกส์, ช่างก่อ สร้าง, ช่างเทคนิค สถาปัตยกรรม และช่าง เทคนิคคอมพิวเตอร์
3. โรงเรียนเทคโนโลยีเอเชีย	- ช่างยนต์, ช่างไฟฟ้า, ช่างเทคนิคสถาปัตยกรรม ช่างอิเล็กทรอนิกส์ และ ช่างก่อสร้าง	- ช่างยนต์, ช่างไฟฟ้า, ช่างอิเล็กทรอนิกส์, ช่างเทคนิคสถาปัตยกรรม, ช่างโยธา, ช่างเทคนิค - คอมพิวเตอร์และ คอมพิวเตอร์ธุรกิจ
4. โรงเรียนเมโทรเทคโนโลยี	- ช่างอิเล็กทรอนิกส์, ช่างยนต์ และช่างเทคนิค คอมพิวเตอร์	- ช่างอิเล็กทรอนิกส์, ช่างยนต์ และช่างเทคนิค คอมพิวเตอร์
5. โรงเรียนเทคโนโลยีและ พัฒนวิชาการนครพิงค์	- ช่างยนต์, ช่างไฟฟ้า และ ช่างอิเล็กทรอนิกส์	- ช่างยนต์, ช่างไฟฟ้า และ ช่างอิเล็กทรอนิกส์
ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม		
1. โรงเรียนไทยวิจิตรศิลป์	- ออกแบบ, วิจิตรศิลป์ และ ช่างเทคนิคสถาปัตยกรรม	- ออกแบบ, วิจิตรศิลป์ และ สถาปัตยกรรม
2. โรงเรียนเมโทรเทคโนโลยี	- ออกแบบ และช่างเทคนิค สถาปัตยกรรม	- ออกแบบ, ศิลปกรรมและ ช่างเทคนิคสถาปัตยกรรม

2.11 แนวคิดเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุนทางการศึกษา

การศึกษาเป็นกระบวนการผลิตชนิดหนึ่ง ซึ่งช่วยเปลี่ยนแปลงมนุษย์ให้มีคุณภาพดีขึ้น สิ่งที่ผลิตไม่ใช่สินค้าและไม่ใช่อุปกรณ์ แต่เป็นสิ่งที่นักเศรษฐศาสตร์เรียกว่า ทุนมนุษย์ (Human capital) การที่นักเศรษฐศาสตร์ถือว่าการศึกษาคือทุนมนุษย์นั้นก็เพราะนักเศรษฐศาสตร์เชื่อว่าการศึกษาคือปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่มีผลก่อให้เกิดการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ การลงทุนด้านการศึกษาจึงเป็นการลงทุนสร้างมนุษย์เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีผลสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญ

ในการลงทุนการศึกษาจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ใช้ในการลงทุนซึ่งค่าใช้จ่ายนี้อาจพิจารณาได้เป็น 2 ประเภท¹² ดังนี้

1. พิจารณาในส่วนของผู้จัดสรรบริการการศึกษา คือ ค่าใช้จ่ายที่สถาบันการศึกษาลงทุนไปในการให้บริการการศึกษา ซึ่งโดยทั่วไปแล้วค่าใช้จ่ายประเภทนี้รัฐบาลเป็นผู้ลงทุนโดยตรงประกอบด้วย

1.1 ค่าใช้จ่ายดำเนินการ ซึ่งจะรวมค่าใช้จ่ายในหมวดเงินเดือน ค่าตอบแทน ค่าจ้าง ค่าวัสดุ ค่าใช้สอย ค่าสาธารณูปโภค และเงินอุดหนุน ทั้งในส่วนที่เป็นเงินงบประมาณ เงินนอกงบประมาณ และเงินต่างประเทศ ค่าใช้จ่ายดำเนินการในหมวดต่าง ๆ เหล่านี้ จะถูกจำแนกออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการใช้เงินเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการบริหารทั่วไป ค่าใช้จ่ายเพื่อการเรียนการสอน ค่าใช้จ่ายเพื่อให้บริการชุมชนและค่าใช้จ่ายเพื่อทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม

1.2 ค่าใช้จ่ายทุนทรัพย์สิ้นได้แก่ ค่าเสียโอกาสในการใช้อาคารสถานที่และครุภัณฑ์เพื่อการศึกษาแทนที่จะนำไปใช้ในกิจกรรมหรือบริการอื่น ๆ

2. พิจารณาในส่วนของผู้รับบริการการศึกษา ประกอบด้วย

2.1 ค่าใช้จ่ายส่วนตัวเกี่ยวกับที่พักอาศัย ได้แก่ ค่าที่พักอาศัย และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เกี่ยวกับที่พัก เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ และค่าซักรีด

2.2 ค่าใช้จ่ายส่วนตัวนอกที่ที่พักอาศัยได้แก่ ค่าอาหาร ค่ายานพาหนะประจำวัน ค่าบันเทิง พักผ่อนและสังสรรค์

2.3 ค่าใช้จ่ายส่วนตัวเกี่ยวกับเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และค่ารักษาพยาบาล

¹² กชกร อินทุโสภณ, การศึกษาค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย, เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยพายัพ, 2529 : หน้า 10-19.

2.4 ค่าใช้จ่ายส่วนตัวเกี่ยวกับการศึกษาได้แก่ ค่าลงทะเบียนวิชาเรียน ค่าธรรมเนียม ค่าบำรุงต่าง ๆ ตามระเบียบของสถาบัน ค่าตำราและอุปกรณ์การศึกษา ค่าทำรายงาน ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องแบบชุดฝึกงานและอุปกรณ์ในการศึกษาภาคปฏิบัติ ค่ากิจกรรมพิเศษ และค่าชุดใช้ในกรณีที่ทำของเสียหาย

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University